

Wet VABA

Handreiking

klimmbo

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2

Inleiding 4

1. Wijziging van regels rondom de urennorm 6

1.1 In het kort 6

1.2 Doel van deze wetswijziging 6

1.3 Verruiming mogelijkheden van de 'flexibele uren' 6

1.4 Urennorm bol 7

1.5 Urennorm bbl 9

1.6 Mogelijkheid om af te wijken van de urennorm vervalt 9

1.7 Urennorm niet-bekostigde bol- of bbl-opleiding 9

1.8 Verantwoording en kwaliteitsborging 10

1.9 Alle wijzigingen betreffende de urennorm op een rijtje 10

1.10 Inwerkingtreding en overgangsrecht 11

2. Wijziging van regels rondom de verkorte beroepsopleiding voor studenten met leer- of werkervaring 12

2.1 In het kort 12

2.2 Doel van deze wetswijziging 12

2.3 De verkorte beroepsopleiding 12

2.4 Relevante leer- of werkervaring 13

2.5 Regeling met toelatingseisen 13

2.6 De verkorte opleiding en toelatingsrecht 14

2.7 Aanbieden verkorte beroepsopleiding ook mogelijk zonder een reguliere variant 14

2.8 Afwijken van de urennorm voor een individuele student 14

2.9 Kwaliteitsborging 15

2.10 Beperkende regels aan de verkorte beroepsopleiding 15

2.11 Alle wijzigingen betreffende de verkorte beroepsopleiding op een rijtje 15

2.12 Inwerkingtreding en overgangsrecht 16

3. Wijziging van regels rondom de keuzedelen 17

3.1 In het kort 17

3.2 Doel van deze wetswijziging 17

3.3 Loskoppeling keuzedelen 17

3.4 Openbaar maken keuzedelenaanbod 18

3.5 Verantwoording keuzedelenaanbod 19
3.6 Meer keuzevrijheid studenten door invoering periodiek keuzemoment 19
3.7 Vrijstelling voor een keuzedeel 19
3.8 De rol van de examencommissie 19
3.9 Alle wijzigingen betreffende de keuzedelen op een rijtje 20
3.10 Inwerkingtreding en overgangsrecht 20
4. Verbetering regelgeving voor niet-bekostigd onderwijs 22
4.1 In het kort 22
4.2 Doel van deze wetswijziging 22
4.3 Drie onderwerpen 22
4.3.1 De ruimte voor het aanbieden van delen van opleidingen 23
4.3.2 De werkwijze voor diploma-erkenningen 24
4.3.3 Het instrumentarium voor toezicht op niet-bekostigd onderwijs 25
4.4 Alle wijzigingen betreffende niet-bekostigd onderwijs op een rijtje 26
4.5 Inwerkingtreding en overgangsrecht 27

Inleiding

Wat is de Wet WABA?
VABA staat voor *Verbetering Aansluiting Beroepsonderwijs-Arbeidsmarkt*. Het is een Nederlandse wet die het middelbaar beroepsonderwijs (hierna: mbo) flexibeler en praktijkgerichter moet maken. De wet wijzigt de *Wet educatie en beroepsonderwijs* (hierna: WEB) en een aantal andere wetten. Het gaat hierbij om het verbeteren van de aansluiting van de beroepsopleiding op de vraag van werkgevers en de arbeidsmarkt door de regels voor onderwijstijd, verkorte opleidingen, keuzedelen en niet-bekostigd onderwijs aan te passen.

Waarom de Wet VABA?
In het mbo is de nauwe verwevenheid tussen de opleiding en de beroepspraktijk een groot goed. Met de focus op de beroepspraktijk speelt het mbo-onderwijs een belangrijke rol in de grote maatschappelijke uitdagingen waar we in Nederland voor staan, zoals de energietransitie, de woningbouw, het onderwijs en de zorg. Er zijn veel extra vakmensen nodig om deze uitdagingen aan te kunnen en de arbeidsmarkt van voldoende personeel te kunnen voorzien. Via het mbo worden jongeren hiertoe opgeleid en kunnen werkenden en werkzoekenden worden bij- of omgeschoold. Een goede aansluiting tussen het mbo, de arbeidsmarkt en de behoefte van de student is daarvoor van groot belang. De wet- en regelgeving had aanpassingen nodig om hierin te voorzien.

In de Werkagenda mbo 2023-2027 *Samen Werken aan Talent* hebben een groot aantal partijen (waaronder JOBmbo, NRTO, OCW, SBB en de MBO Raad) als gevolg van bovenstaande de volgende ambitie uitgesproken:

> "Onze ambitie is om elke mbo-student, jong en oud, aan de start en gedurende de hele loopbaan optimale kansen te bieden om een opleiding te volgen die past bij zijn of haar interesses, talenten, capaciteiten, en die toe leidt naar een kansrijke en duurzame plek, zowel op de arbeidsmarkt als in de samenleving of in een vervolgopleiding. We willen daarbij dat elke mbo-student ook na het behalen van een mbo-diploma zich een leven lang blijft ontwikkelen. Het mbo is een cruciale opleider voor bij- en omscholing in het kader van een leven lang ontwikkelen."

Het verbeteren van de aansluiting beroepsonderwijs-arbeidsmarkt is een van de drie prioritaire thema's van deze werkagenda. Met Wet VABA wordt beoogd, met behoud van kwaliteit, meer maatwerk mogelijk te maken om zo een flexibel maar robuust stelsel te creëren.

Wat is de stand van zaken van Wet VABA?
Op 23 juni 2026 heeft de Eerste Kamer de Wet VABA aangenomen. Op 1 augustus 2026 is de wet in werking getreden, met uitzondering van het onderdeel 'verkorte opleidingen'; dit onderdeel treedt in werking op 1 januari 2027.

De wet in het kort

De wet beoogt een betere aansluiting van het beroepsonderwijs op de arbeidsmarkt door:

1. Meer ruimte te bieden voor hybride en praktijkgerichte onderwijsvormen door aanpassing van de regels rondom de urennorm
2. Meer ruimte om verkorte opleidingen aan te bieden voor studenten met relevante leer- of werkervaring
3. Meer ruimte te bieden voor het aanbieden van actuele en passende keuzedelen
4. Meer ruimte te bieden om in het niet-bekostigd onderwijs delen van opleidingen aan te bieden
5. De aansluiting van een mbo-instelling op de arbeidsmarkt inzichtelijk te maken door een grondslag op te nemen voor publicatie van gegevens door CBS in het kader van het *Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs*[1]

Leeswijzer

In de volgende vier hoofdstukken worden bovengenoemde onderwerpen 1 t/m 4 uitgebreid toegelicht. Deze handreiking beoogt zo duidelijk mogelijk uit te leggen wat er in de wet staat en wat dit betekent voor mbo-instellingen.

Elk hoofdstuk begint met een paragraaf *In het kort* en eindigt met een paragraaf *Alle wijzigingen op een rijtje*. Om snel een globaal beeld te krijgen van de inhoud van de wet, volstaat het om van elk hoofdstuk alleen deze twee paragrafen te lezen. De tussenliggende informatie verschaft de nodige details en nuanceringen, voor wie een compleet beeld wil krijgen van de wetswijzigingen.

Links

Link naar het wetsvoorstel

Link naar de memorie van toelichting

[1] In deze handreiking niet behandeld.

1. Wijziging van regels rondom de urennorm

1.1 In het kort

De wetswijziging houdt in dat binnen de urennorm de verdeling van de verplichte uren voor begeleide onderwijstijd (bot), beroepspraktijkvorming (bpv) en flexibele uren verandert voor de beroepsopleidende leerweg (bol). Bovendien vervalt de hogere urennorm voor bot-uren in het eerste studiejaar. Met de wijzigingen van de regels rondom de urennorm en de verruiming van de definitie van de 'flexibele uren' komt er meer ruimte voor instellingen voor het bieden van maatwerk. De instellingen worden verplicht om per opleiding te onderbouwen waarom de gekozen invulling van het programma aansluit bij de onderwijskundige visie van de instelling. De mogelijkheid om af te wijken van de urennorm vervalt.

1.2 Doel van deze wetswijziging

Vanuit de sector is er behoefte aan het kunnen aanbieden van praktijkgerichte en innovatieve onderwijsvormen op het raakvlak van onderwijs en arbeidsmarkt. Deze leervormen passen niet altijd binnen de wettelijke definities van bot en bpv. Met de wijzigingen van de regels rondom de urennorm kunnen instellingen het onderwijsprogramma flexibeler vormgeven.

1.3 Verruiming mogelijkheden van de 'flexibele uren'

Door de wijziging in de urennorm is er meer ruimte voor hybride en praktijkgerichte onderwijsvormen die niet direct onder bot- of bpv-uren geschaard kunnen worden. Denk bijvoorbeeld aan projecten waarin studenten een opdracht of onderzoek doen in de beroepspraktijk (niet zijnde hun stage). Of groepen studenten die meerdere praktijklessen volgen in de beroepspraktijk onder leiding van iemand uit dat bedrijf (niet zijnde hun vakdocent). Deze onderwijsvormen kunnen worden geprogrammeerd in de flexibele uren. In de oude situatie bestonden de flexibele uren ook al (de zogenoemde vrije ruimte), maar waren het er minder en deze konden alleen worden verdeeld onder bot of bpv. Het verschil met de wetswijziging is dat de flexibele uren ingezet mogen worden als bot-uren, óf bpv-uren, óf in de vorm van een andersoortige, hybride onderwijsvorm (of een combinatie van deze drie). De flexibele uren zijn nadrukkelijk niet bedoeld om meer online onderwijs te geven.

1.4 Urennorm bol

De totale studielast van 1600 uren (40 weken van 40 uur, bevattende onderwijsactiviteiten, zelfstudie en huiswerk) per studiejaar is gelijk gebleven. Het onderwijsprogramma van de opleiding (alle onderwijsactiviteiten) heeft een urennorm van ten minste 1000 uur per studiejaar, ook dit is gelijk gebleven. De verdeling van deze 1000 uur in bot-, bpv- en flexibele uren is echter veranderd. Zie het schema hieronder.

Studieduur		Bot	Bpv	Flexibel	Totaal
1 jaar	Was	700	250	50	1000
	Is	**500**	**250**	**250**	**1000**
2 jaar	Was	1250	450	300	2000
	Is	**1000**	**500**	**500**	**2000**
3 jaar	Was	1800	900	300	3000
	Is	**1500**	**750**	**750**	**3000**
4 jaar	Was	2400	1200	400	4000
	Is	**2000**	**1000**	**1000**	**4000**

Concreet per bol-opleiding betekent dit de volgende urennorm:

Opleiding		Bot	Bpv	Flexibel	Totaal
Entree	Was	600	-	400	1000
	Is	**500**	**-**	**500**	**1000**
Basisberoeps 1 jaar	Was	700	250	50	1000
	Is	**500**	**250**	**250**	**1000**
Basisberoeps 2 jaar	Was	1250	450	300	2000
	Is	**1000**	**500**	**500**	**2000**
Vakopleiding 2 jaar	Was	1250	450	300	2000
	Is	**1000**	**500**	**500**	**2000**
Vakopleiding 3 jaar	Was	1800	900	300	3000
	Is	**1500**	**750**	**750**	**3000**
Middenkader 3 jaar	Was	1800	900	300	3000
	Is	**1500**	**750**	**750**	**3000**
Middenkader 4 jaar	Was	2400	1200	400	4000
	Is	**2000**	**1000**	**1000**	**4000**
Specialisten 1 jaar	Was	700	250	50	1000
	Is	**500**	**250**	**250**	**1000**

Verplichte aantal bot-uren in eerste studiejaar is vervallen

De oude urennorm schreef voor dat in het eerste studiejaar minimaal 700 bot-uren geprogrammeerd moesten worden. Onder de nieuwe regelgeving vervalt deze verplichting. Dat volgt uit artikel 7.2.7 lid 3 WEB waarin staat dat 'het onderwijsprogramma voor ieder volledig studiejaar van de beroepsopleiding ten minste 1000 klokuren omvat waarvan tenminste 500 bot-uren en (met uitzondering van de entreeopleiding) ten minste 250 bpv-uren'. Let op: Van deze invulling per studiejaar mag op grond van art 7.2.7 lid 8 WEB worden afgeweken. Zie hieronder.

Invulling klokuren per studiejaar

De opleiding beslist zelf welke invulling van onderwijsactiviteiten per studiejaar passend is bij de opleiding, de doelgroep en bijvoorbeeld de beschikbare bpv-plaatsen. In artikel 7.2.7 lid 8 WEB wordt bepaald dat het verplichte totaalaantal bot-, bpv- en flexibele uren per studieduur kan worden verspreid over de totale studieduur, indien het verplichte totaalaantal per urensoort tijdens de studieduur ten minste gelijk is aan het verplichte aantal klokuren per studiejaar vermenigvuldigd met de studieduur. Dit betekent dat in een beroepsopleiding per studiejaar een verschillend aantal bot-, bpv- en flexibele uren kan worden geprogrammeerd, mits het totaalaantal verplichte bot-, bpv- en flexibele uren aan het eind van de studieduur behaald is. Hieronder zijn twee voorbeelden van de invulling van de bot-, bpv- en flexibele uren gegeven voor een driejarige bol-opleiding:

Voorbeeld 1

	Bot	Bpv	Flexibel	Totaal
Jaar 1	750	0	250	1000
Jaar 2	500	250	250	1000
Jaar 3	250	500	250	1000
Totaal	1500	750	750	3000

Voorbeeld 2

	Bot	Bpv	Flexibel	Totaal
Jaar 1	750	100	300	1150
Jaar 2	500	150	350	1000
Jaar 3	250	500	100	850
Totaal	1500	750	750	3000

1.5 Urennorm bbl

Aan de urennorm van de bbl verandert niets. De totale studielast van een bbl-opleiding blijft 1600 uren per studiejaar, waarvan het onderwijsprogramma (alle onderwijsactiviteiten) ten minste 850 uren beslaat. Deze zijn verdeeld in ten minste 200 bot-uren, 610 bpv-uren en 40 flexibele uren. Wel wordt het voor een bbl-opleiding mogelijk om, net als voor de bol, de flexibele uren in te zetten voor andersoortige, hybride onderwijsvormen.

Bbl-opleiding	Bot	Bpv	Flexibel	Totaal
per jaar	200	610	40	850

1.6 Mogelijkheid om af te wijken van de urennorm vervalt

Nu meer ruimte is gecreëerd voor andere onderwijsactiviteiten dan bot- en bpv-uren en er ruimte is voor het verdelen van de onderwijsuren over de studieduur, is de mogelijkheid om een onderwijsprogramma op te stellen dat afwijkt van de urennorm (artikel 7.2.7 lid 3 WEB (oud)) vervallen. Dit geldt voor zowel bekostigde bol- als bekostigde bbl-opleidingen. De enige manier om nog af te wijken van de urennorm is door middel van een verkorte beroepsopleiding voor studenten met leer- of werkervaring. De regelgeving hieromtrent staat uitgelegd in hoofdstuk 2 van deze handreiking. Het afwijken van het onderwijsprogramma voor een individuele student is daarnaast ook nog steeds mogelijk, dit staat beschreven in paragraaf 2.8.

1.7 Urennorm niet-bekostigde bol- of bbl-opleiding

Voor niet-bekostigde bol- of bbl-opleidingen is geen studieduur voorgeschreven terwijl de regels voor de urennorm voor bot-, bpv- en de flexibele uren wel van toepassing zijn. De aanbieder bepaalt zelf de studieduur voor een opleiding en stelt vervolgens naar evenredigheid de bot-, bpv- en flexibele uren vast. Dit is gelijk gebleven.
Wat wel geldt voor niet-bekostigde opleidingen is dat gemotiveerd moet worden waarom het onderwijsprogramma, dat naast de verplichte bot- en bpv-uren ook flexibele uren kan bevatten, past bij de onderwijsvisie van de instelling. Zie ook paragraaf 1.8.

1.8 Verantwoording en kwaliteitsborging

Nu instellingen meer ruimte hebben gekregen om hun onderwijsprogramma flexibeler in te richten, wordt van hen gevraagd toe te lichten hoe het gekozen onderwijsprogramma (inclusief de invulling van de flexibele uren) past bij het onderwijskundig beleid van de instelling. Onderdeel van dit onderwijskundig beleid is de visie op de pedagogisch-didactische behoefte van de studenten. Het gekozen onderwijsprogramma moet aansluiten bij deze pedagogisch-didactische behoefte. De verantwoording moet schriftelijk worden vastgelegd. Deze vastlegging is vormvrij. Te denken valt aan de onderwijs- en examenregeling of het jaarplan.

De invulling van het onderwijsprogramma (inclusief de flexibele uren) is ook onderdeel van de kwaliteitszorg. Periodiek evalueren instellingen de kwaliteit van het onderwijs, bijvoorbeeld aan de hand van het oordeel van studenten. Instellingen verantwoorden in het bestuursverslag hoe het systeem van kwaliteitszorg ertoe leidt dat de kwaliteit van het onderwijs binnen de instelling op peil is. De onderwijsinspectie houdt toezicht op de onderwijskwaliteit van opleidingen. Daarbij kijkt zij ook naar de invulling van het onderwijsprogramma en de door het onderwijsteam vastgelegde onderbouwing van de invulling van de flexibele uren. Ook betrekt de onderwijsinspectie bij het toezicht de uitkomsten van de eigen evaluatie van de instelling. De onderwijsinspectie kan ingrijpen als de kwaliteit van een opleiding onvoldoende blijkt.

1.9 Alle wijzigingen betreffende de urennorm op een rijtje

Nog een keer alle wijzigingen betreffende de urennorm puntsgewijs onder elkaar:

- De urennorm voor begeleide onderwijstijd (klassikaal) en beroepspraktijkvorming (stage/leren in de praktijk) is verlaagd; voor ‘overige uren’ verhoogd (de zogenoemde ‘flexibele uren’).
- De bot-uren zijn voor iedere bol-opleiding gelijkgetrokken, onafhankelijk van het soort opleiding en de studieduur: (minimaal) 500 bot-uren per studiejaar. De bpv-uren voor iedere bol-opleiding zijn (minimaal) 250 uur per studiejaar (met uitzondering van de entreeopleiding).
- Het verplichte totaalaantal bot-, bpv- en flexibele uren mag worden verspreid over de totale studieduur.
- De hogere urennorm voor bot-uren in het eerste studiejaar van de bol-opleiding is vervallen.
- Per saldo kan voortaan een kwart van de uren in vrijwel elke soort bol-opleiding (met uitzondering van de entreeopleiding) worden besteed aan flexibele uren.
- Het onderwijsprogramma van niet-bekostigde bol- en bbl-opleidingen kan ook flexibele uren bevatten.
- De flexibele uren konden in de oude situatie worden ingezet als bot of bpv. In de nieuwe situatie kunnen de flexibele uren daarnaast ook ingezet worden voor andersoortige, innovatieve, hybride onderwijsvormen die niet binnen de definitie van bot of bpv passen. Let op: De optie om innovatieve onderwijsvormen mogelijk te maken die buiten de definities van bot en bpv vallen, is geen vrijbrief om meer online onderwijs mogelijk te maken.

- Instellingen hebben nu de plicht om per opleiding schriftelijk te verantwoorden hoe de gekozen urenverdeling (inclusief het gebruik van de flexibele uren) past bij de onderwijskundige visie van de opleiding en de pedagogisch-didactische behoefte van de studenten.

1.10 Inwerkingtreding en overgangsrecht

Wet VABA is per 1 augustus 2026 in werking getreden, en nu?
Instellingen kunnen gebruikmaken van het overgangsrecht. Dit betekent het volgende:

- Voor groepen studenten die bij inwerkingtreding van de nieuwe wetgeving al zijn gestart met de opleiding kan worden gekozen om de oude urennorm te blijven hanteren. Dit staat in artikel 12.4c.1 lid 2 WEB. In dat geval geldt ook niet de verplichting om de gemaakte keuzes te verantwoorden (als vermeld in 1.8). Dit mag gelden voor de gehele studieduur van de betreffende groep.
- Voor opleidingen die gestart zijn op 1 augustus 2026 kan het bevoegd gezag besluiten om in het eerste studiejaar nog de urennorm toe te passen zoals die in artikel 7.2.7 van de oude WEB staat, in plaats van de nieuwe urennorm. Dit staat in artikel 12.4c.1 lid 1 WEB. Dit betekent dat opleidingen één studiejaar langer de tijd te hebben om de nieuwe regels rondom de urennorm te implementeren. Na het eerste studiejaar dienen de nieuwe regels te worden toegepast.

Verplichte onderbouwing gemaakte keuzes per opleiding
Met de wijziging van de urennorm zijn instellingen niet verplicht het huidige onderwijsprogramma aan te passen indien het onderwijsprogramma reeds voldeed aan de oude urennorm; dan past het immers qua uren ook binnen de gewijzigde urennorm. Instellingen worden wel verplicht om op het niveau van de opleiding de invulling van het programma te onderbouwen en hoe dit aansluit op de onderwijskundige visie van de instelling.

2. Wijziging van regels rondom de verkorte beroepsopleiding voor studenten met leer- of werkervaring

2.1 In het kort

De wetswijziging houdt in dat bekostigde instellingen een beroepsopleiding met een verkorte duur kunnen gaan aanbieden aan studenten met relevante leer- of werkervaring. Het toelatingsrecht zoals dat geldt voor de reguliere beroepsopleidingen, geldt niet voor de verkorte beroepsopleiding. Studenten kunnen worden toegelaten als zij voldoen aan de eisen die gesteld worden in een door de instelling op de opleiding toegesneden toelatingsregeling. Deze toelatingsregeling omvat een selectieprocedure en selectiecriteria. Om een opleiding in de verkorte variant aan te kunnen bieden is het niet meer verplicht om de opleiding ook in de reguliere studieduur aan te bieden. Omdat binnen de niet-bekostigde opleidingen de mogelijkheid voor het afwijken van de studieduur reeds bestaat, geldt deze gewijzigde wetgeving alleen voor bekostigde opleidingen.
Let op: Dit onderdeel van de wetswijziging gaat in op **1 januari 2027**.

2.2 Doel van deze wetswijziging

Vanwege de veranderende behoefte op de arbeidsmarkt zijn alle mbo-opgeleiden hard nodig. Daarom wordt de regelgeving voor het aanbieden van verkorte beroepsopleidingen voor studenten met leer- of werkervaring verbeterd. Studenten die al beschikken over relevante leer- of werkervaring kunnen met een verkorte opleiding sneller gediplomeerd aan de slag op de arbeidsmarkt.

2.3 De verkorte beroepsopleiding

Na de ingang van de nieuwe regels kunnen bekostigde instellingen een beroepsopleiding in de bol of bbl met verkorte duur aanbieden aan een groep studenten met relevante leer- of werkervaring, zie artikel 7.2.5 WEB (nieuw). De ‘verkorte beroepsopleiding’ wordt daarmee gedefinieerd in de WEB. De instelling stemt de duur van de beroepsopleiding af op de leer- of werkervaring waarover de studenten beschikken. De instelling verkort de opleiding door het onderwijsprogramma, inclusief de bpv, in een kortere studieduur aan te bieden dan de opleiding in de reguliere (wettelijke) duur. Er wordt geen minimale studieduur verplicht gesteld voor deze verkorte opleiding. Dit laat onverlet dat de verkorte beroepsopleiding zodanig moet zijn ingericht dat het onderwijsprogramma evenwichtig is ingedeeld en voldoende bot- en bpv-uren bevat.

In de nieuwe wetgeving wordt in artikel 7.2.4a lid 1 WEB (nieuw) bepaald dat het bevoegd gezag van een instelling per leerweg (bol of bbl) van een beroepsopleiding één studieduur vaststelt. Een uitzondering daarop vormt de verkorte opleiding, zoals beschreven in artikel 7.2.5 WEB (nieuw).
De wet- en regelgeving voor onderwijs en examinering zoals die geldt voor bol en bbl is ook op de verkorte opleiding van toepassing, inclusief het toezicht door de onderwijsinspectie. De verkorte

opleiding is diplomagericht, wat betekent dat de kwalificatie- en diplomaeisen van de opleiding ongewijzigd blijven. Het toelatingsrecht zoals dat geldt voor de reguliere beroepsopleidingen, geldt niet voor de verkorte beroepsopleiding. Hierover meer in paragraaf 2.6.

2.4 Relevante leer- of werkervaring

In artikel 7.2.5 WEB (nieuw) wordt aangegeven dat verkorte beroepsopleidingen open staan voor studenten die over relevante leer- of werkervaring beschikken. Deze leer- of werkervaring komt naast de vooropleidingseisen en eventuele aanvullende eisen die gelden voor de reguliere mbo-opleiding. Met de extra leer- of werkervaring kan de student de opleiding in een kortere duur doorlopen.

2.5 Regeling met toelatingseisen

Het bevoegd gezag van de instelling dient een regeling met toelatingseisen op te stellen en te publiceren, zie artikel 8.2.3 WEB (nieuw). De regeling geeft informatie over de verkorte opleiding en beschrijft onder andere de selectiecriteria en de selectieprocedure. Het moet voor aspirant-studenten en andere stakeholders duidelijk zijn welke doelgroepen in aanmerking komen voor de verkorte beroepsopleiding. De instelling is verplicht om deze regeling met toelatingseisen openbaar te maken, bijvoorbeeld via de website van de instelling. De beoordeling in hoeverre de student voldoet aan de gestelde toelatingseisen vormt de basis voor de intake die plaatsvindt met de student voorafgaand aan de start van de opleiding. Wanneer niet wordt voldaan aan de toelatingseisen die de instelling heeft vastgesteld, moet de instelling de toelating tot de verkorte opleiding weigeren.

De in de regeling opgenomen toelatingseisen moeten *onderscheidend* zijn van de vooropleidingseisen (artikel 8.2.1 WEB), de nadere vooropleidingseisen (artikel 8.2.2 WEB) en de aanvullende eisen (artikel 8.2.2a WEB) zoals die gelden voor de opleiding in de reguliere studieduur. Het normerende woord ‘onderscheidend’ zorgt ervoor dat de onderwijsinspectie de toelatingseisen inhoudelijk kan toetsen. Artikel 8.2.3 WEB (nieuw) bepaalt dat de toelatingseisen een direct verband moeten hebben met het onderwijsprogramma van de beroepsopleiding. Daarbij kan worden gedacht aan ‘harde’ eisen met betrekking tot een bepaalde vooropleiding of een bepaalde werkervaring. Ook kunnen ‘zachte’ eisen worden gesteld, zoals motivatie. Bij dergelijke ‘zachte’ eisen maakt de instelling duidelijk hoe zij dit beoordeelt.

Door de minister is een wettelijke regeling (een zogenaamde *ministeriële regeling*) opgesteld waaruit volgt aan welke (formele) voorwaarden en eisen de regeling met toelatingseisen van de instelling moet voldoen[2]. Het is aan de instelling om te bepalen hoe zij met inachtneming van deze ministeriële regeling de selectieprocedure inricht en welke selectiecriteria voor de betreffende verkorte opleiding gaan gelden. Door de grote diversiteit aan beroepsopleidingen en relevante leer- of werkervaring kunnen hier geen algemene regels voor worden opgesteld, met uitzondering van de regel dat de

[2] Staatscourant 2026, 30858 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen

selectiecriteria en selectieprocedure direct verband moeten houden met het onderwijsprogramma van de verkorte opleiding.

2.6 De verkorte opleiding en toelatingsrecht

Als de student niet voldoet aan de toelatingseisen die gesteld worden voor de verkorte beroepsopleiding, wordt de student in beginsel de toelating geweigerd. Het toelatingsrecht[3] zoals dat geldt voor de reguliere beroepsopleidingen, geldt niet voor de verkorte beroepsopleiding. Om die reden gelden ook de regels voor het bindend studieadvies (bsa) niet voor de verkorte beroepsopleiding. Deze twee maatregelen zijn namelijk als tegenhangers van elkaar geïntroduceerd. Wanneer de instelling een aspirant-student niet toelaat, moet de instelling dit schriftelijk aan de aspirant-student bekend maken en motiveren. Ook moet de instelling aangeven dat tegen de beslissing bezwaar kan worden gemaakt.
Mocht een aspirant-student niet worden toegelaten tot de verkorte opleiding, dan ligt het in de rede dat de instelling samen met de aspirant-student kijkt naar alternatieve opleidingen. Dit kan – als de instelling dit aanbiedt – de reguliere opleiding zijn of een vergelijkbare opleiding binnen de instelling of bij een instelling in de omgeving.

2.7 Aanbieden verkorte beroepsopleiding ook mogelijk zonder een reguliere variant

Doordat de Wet VABA een nadrukkelijk onderscheid introduceert tussen reguliere en verkorte beroepsopleidingen, wordt het voortaan ook mogelijk om uitsluitend de verkorte beroepsopleiding aan te bieden van een bepaalde opleidingscode. Hiermee vervalt de oude wettelijke beperking dat de instelling alleen een verkorte beroepsopleiding aan mag bieden als de instelling de beroepsopleiding al in de reguliere duur aanbiedt. Dit biedt de instelling meer ruimte om in te spelen op de scholingsbehoefte van branches in hun regio en dan vooral voor beroepen die veel instroom van werkenden en werkzoekenden kennen.

Op het moment dat alsnog zou blijken dat ook studenten met een reguliere vooropleiding belangstelling hebben voor dezelfde beroepsopleiding, kan de instelling (al dan niet door samenvoeging tot één klas) de opleiding zowel in de reguliere duur als in de verkorte studieduur aanbieden. De waarde van het behaalde diploma blijft hetzelfde. De wet- en regelgeving voor onderwijs en examinering is zowel van toepassing op beroepsopleidingen in de reguliere als de verkorte studieduur.

2.8 Afwijken van de urennorm voor een individuele student

De wettelijke ruimte om voor een individuele student af te wijken van de urennorm vanwege diens eerdere leer- of werkervaring, blijft behouden. Hierdoor blijft de instelling ruimte houden om bij een

[3] Met het 'toelatingsrecht' wordt bedoeld dat ieder die voldoet aan de in de WEB gedefinieerde vooropleidingseisen recht heeft op toelating tot de beroepsopleiding.

opleiding die wordt aangeboden in de reguliere duur, voor individuele studenten met leer- of werkervaring een uitzondering te maken. De instelling moet de verkorting voor deze individuele student kunnen onderbouwen. Deze onderbouwing moet controleerbaar zijn in het kader van het toezicht door de onderwijsinspectie. Ook de mogelijkheid voor de examencommissie om een individuele student vrijstelling te verlenen voor een of meerdere examens (waardoor de reguliere onderwijstijd kan worden verkort) blijft ongewijzigd.

2.9 Kwaliteitsborging

Het is van belang dat de instelling de toelatingseisen regelmatig evalueert en zo nodig bijstelt. Deze beoordeling kan worden meegenomen in de kwaliteitszorgcyclus van artikel 1.3.6 WEB. Het proces van kwaliteitszorg omvat het regelmatig verzamelen van gegevens over de kwaliteit van het onderwijs waaronder de (effecten van de) gehanteerde toelatingseisen van de verkorte opleiding, het analyseren van deze gegevens om sterke punten en verbeterpunten te identificeren, het treffen van maatregelen om eventuele tekortkomingen aan te pakken en het evalueren van de effectiviteit van deze maatregelen. Als onderdeel daarvan kan bijvoorbeeld regelmatig overleg plaatsvinden tussen de studenten van de verkorte opleiding en de leerbedrijven waar studenten hun beroepspraktijkvorming volgen, om ervoor te zorgen dat de toelatingseisen effectief, actueel en relevant blijven. Om een planmatige en gestructureerde aanpak met dito verantwoording te bereiken, wordt de kwaliteitszorg ingevolge artikel 1.3.6 WEB met de Wet VABA van overeenkomstige toepassing verklaard op de toelatingseisen van de verkorte opleiding. Dit wordt geregeld in artikel 8.2.3 lid 5 WEB (nieuw).

De onderwijsinspectie houdt toezicht op de onderwijskwaliteit van verkorte opleidingen, conform de kaders van het reguliere toezicht. Daarbij kan zij ook kijken naar de door de instelling opgestelde toelatingsregeling en naar de uitkomsten van evaluaties die de instelling heeft uitgevoerd in het kader van de kwaliteitszorgcyclus. De onderwijsinspectie kan ingrijpen als bijvoorbeeld de selectiecriteria te weinig onderscheidend zijn ten opzichte van de reguliere vooropleidingseisen of als de kwaliteit van het onderwijsprogramma voor een verkorte opleiding onvoldoende is.

2.10 Beperkende regels aan de verkorte beroepsopleiding

Mocht het nodig zijn, dan kunnen beperkende regels worden gesteld aan de verkorte beroepsopleiding. Dat kan het geval zijn als blijkt dat in de praktijk te weinig onderscheidende toelatingseisen worden gehanteerd. Daardoor zouden verkorte opleidingen de overhand kunnen krijgen ten opzichte van reguliere opleidingen, waardoor de toegankelijkheid van het mbo en keuzevrijheid voor mbo-studenten negatief beïnvloed zou worden.

2.11 Alle wijzigingen betreffende de verkorte beroepsopleiding op een rijtje

Nog een keer alle wijzigingen betreffende de verkorte beroepsopleiding puntsgewijs onder elkaar:

- Een instelling mag een beroepsopleiding in een kortere studieduur dan de wettelijke studieduur programmeren, bedoeld voor studenten met relevante leer- of werkervaring.
- Voor deze verkorte beroepsopleiding dient de instelling een regeling met toelatingseisen vast te stellen en openbaar te maken, waarin de selectiecriteria en de selectieprocedure staan.
- De toelatingseisen die gelden voor de verkorte beroepsopleiding dienen onderscheidend te zijn ten opzichte van de (nadere) vooropleidingseisen en de eventueel aanvullende eisen zoals die gelden voor de opleiding in de reguliere studieduur.
- Het toelatingsrecht zoals dat geldt voor de reguliere beroepsopleidingen geldt niet voor de verkorte beroepsopleiding en daarmee gelden ook de regels voor het bindend studieadvies niet.
- Het wordt mogelijk om de verkorte variant van de beroepsopleiding aan te bieden, zonder daarnaast de beroepsopleiding in de reguliere studieduur aan te bieden.
- De regeling met toelatingseisen dient door de instelling regelmatig geëvalueerd te worden. De onderwijsinspectie houdt toezicht op (het gebruik van) de toelatingsregeling en de evaluatie ervan.

2.12 Inwerkingtreding en overgangsrecht

Wet VABA is per 1 augustus 2026 in werking getreden, en nu?

De eisen die de nieuwe wet stelt, brengen mee dat er nogal wat voorbereidend werk nodig is voordat een instelling de verkorte beroepsopleiding in de nieuwe vorm kan doorvoeren. Daarom geldt dat de regelgeving die betrekking heeft op het aanbieden van een beroepsopleiding met een kortere studieduur niet op 1 augustus 2026, maar op **1 januari 2027** in werking treedt. Dat betekent dat studenten die na 1 januari 2027 willen starten met een verkorte opleiding, uitsluitend mogen worden toegelaten op basis van een toelatingsregeling die een selectieprocedure en selectiecriteria omvat.

3. Wijziging van regels rondom de keuzedelen

3.1 In het kort

De keuzedelen zijn formeel losgekoppeld van de kwalificaties. Daarmee krijgen instellingen meer vrijheid om te bepalen welke keuzedelen actueel en passend zijn bij een beroepsopleiding. De instelling is verplicht het keuzedelenaanbod openbaar te maken. Daarentegen hoeft zij het keuzedelenaanbod niet langer te verantwoorden in het jaarverslag, maar dient zij desgevraagd de keuzes te kunnen onderbouwen. Instellingen zijn verplicht meerdere momenten aan te bieden verspreid over de opleiding waarop een student een keuzedeel kan kiezen of een eerder gemaakte keuze kan herzien. Examencommissies krijgen op basis van de wetswijziging de mogelijkheid vrijstelling te verlenen voor eerder behaalde keuzedelen die niet door de instelling zelf worden verzorgd. Deze nieuwe regelgeving geldt voor zowel het bekostigd als het niet-bekostigd onderwijs.

3.2 Doel van deze wetswijziging

Met de aanpassing van de regels voor keuzedelen krijgen instellingen meer vrijheid om te bepalen welke keuzedelen passend zijn bij een beroepsopleiding. Ook kunnen studenten hun keuze voor een keuzedeel nog gedurende de opleiding maken of aanpassen. Beide maatregelen zijn erop gericht sneller aan te kunnen sluiten op de nieuwste ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

3.3 Loskoppeling keuzedelen

Keuzedelen maken deel uit van een beroepsopleiding en zijn daarmee een belangrijk onderdeel van het diploma. Onder de oude wet- en regelgeving bepaalde – kort gezegd – de minister welke keuzedelen aan een beroepsopleiding waren gekoppeld. Sinds studiejaar 2020-2021 geldt een gedoogconstructie en werden nieuwe keuzedelen niet meer gekoppeld. Met de wet VABA wordt de landelijk vastgestelde koppeling tussen keuzedelen en kwalificaties formeel helemaal losgelaten. De instelling krijgt de zorgplicht om per beroepsopleiding een actueel en passend aanbod van keuzedelen te doen, met voldoende keuzedelen om uit te kiezen. Met ‘passend’ wordt bedoeld dat het keuzedeel past bij de inhoud van de beroepsopleiding of bij de relevante ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Hierbij mag geen sprake zijn van ondoelmatige overlap met de beroepsopleiding.

Handvatten bij het beoordelen of een keuzedeel passend is

- Het keuzedeel is gericht op verbreding of verdieping van de kwalificatie, doorstroom naar het vervolgonderwijs of is (bij entree- en basisberoepsopleidingen) remediërend van aard;
- Het keuzedeel is afgestemd op de inhoud en moeilijkheidsgraad van de beroepsopleiding of de voor die opleiding relevante ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.
- Het keuzedeel heeft geen ondoelmatige overlap met de kwalificatie (tenzij er sprake is van remediërend keuzedeel).
- De instelling kan het werkveld raadplegen om te bepalen of een keuzedeel passend is.
- De instelling kan bij SBB inzien voor welke kwalificatie(s) een keuzedeel in beginsel is ontwikkeld.

Ondoelmatige overlap

De eis dat er geen ondoelmatige overlap mag bestaan tussen de kwalificatie en het keuzedeel, heeft betrekking op elk keuzedeel dat de student volgt binnen de keuzedeelverplichting van de beroepsopleiding, ongeacht of deze in het aanbod van de instelling zit of zelf gekozen is door de student (zie artikel 6.1.2a lid 1 WEB). Uitzondering hierop vormen de remediërende keuzedelen en de extra keuzedelen[4].

Het is de bedoeling dat instellingen zelf onderzoeken of er sprake is van overlap. Instellingen worden geacht voldoende expertise te hebben om deze afweging te maken. Ter ondersteuning kan de instelling nog steeds zien voor welke kwalificatie(s) het keuzedeel in oorsprong is ontwikkeld. Indien nodig kan de instelling gebruikmaken van eerdere overlapchecks die zichtbaar blijven op de site van SBB. Bij ernstige twijfel over de overlap kan de instelling een adviesaanvraag indienen bij de Toetsingskamer SBB.

3.4 Openbaar maken keuzedelenaanbod

In het kader van keuzevrijheid voor de student moet een instelling het aanbod van keuzedelen openbaar maken. Het is belangrijk dat het keuzedelenaanbod transparant en goed vindbaar is. Doordat instellingen het aanbod van keuzedelen openbaar maken, kunnen studenten zien welke keuzedelen bij andere opleidingen worden aangeboden, zodat zij eventueel ook daaruit een keuze kunnen maken. Ook kunnen (aspirant-)studenten op deze manier het aanbod van verschillende instellingen met elkaar vergelijken. Het staat de instelling vrij te bepalen in welke vorm dit overzicht openbaar wordt gemaakt.

Er lopen verschillende trajecten waar instellingen in de toekomst mogelijk gebruik van kunnen maken:

- DUO maakt het voor instellingen in 2027 mogelijk om het aanbod van keuzedelen te registreren in het Register Instellingen en Opleidingen (RIO). Hiermee kan het aanbod ontsloten worden op websites zoals Leeroverzicht.nl en Kiesmbo.

[4] Met extra keuzedelen wordt bedoeld de keuzedelen die een student bovenop de keuzedeelverplichting volgt.

- Daarnaast werkt Npuls aan een landelijke voorziening voor studenten om zich te kunnen oriënteren op en te kunnen aanmelden voor (onder andere) keuzedelen. De resultaten van keuzedelen kunnen via deze voorziening worden uitgewisseld, ook als het keuzedeel door een andere instelling wordt aangeboden. In het najaar van 2026 start een pilot waaraan een aantal mbo-instellingen gaat deelnemen. De voorziening is naar verwachting in het najaar van 2028 ten volle te benutten door het mbo.

3.5 Verantwoording keuzedelenaanbod

Instellingen hoeven zich niet langer in het jaarverslag te verantwoorden over het keuzedelenaanbod bij de kwalificaties. De instelling moet het keuzedelenaanbod desgevraagd wel kunnen onderbouwen. Ook moet de instelling de student goed adviseren op het moment van kiezen van de keuzedelen. Dit advies moet controleerbaar zijn in het kader van het toezicht door de onderwijsinspectie.

3.6 Meer keuzevrijheid studenten door invoering periodiek keuzemoment

De keuzevrijheid van studenten wordt versterkt met een verplichting voor de instelling om studenten een periodiek keuzemoment aan te bieden. Het gaat hierbij om meerdere keuzemomenten verspreid over de opleiding. Dit biedt de student ruimte om gedurende de opleiding periodiek na te denken over de best mogelijke invulling van de keuzedeelverplichting of eerder gemaakte keuzes te herzien. De instelling dient studenten te adviseren op het moment dat de student de keuzedelen gaat kiezen. De student kan uitgaan van de eigen wensen en ideeën bij het vinden van passende keuzedelen en zich door de instelling laten ondersteunen.

Als de student een keuzedeel wenst te volgen dat niet behoort tot de door de instelling bij de kwalificatie aangeboden keuzedelen, kan de student daarvoor toestemming vragen aan het bevoegd gezag van de instelling. De instelling willigt dit verzoek in principe in, tenzij sprake is van ondoelmatige overlap met de kwalificatie of het organisatorisch niet haalbaar is. De rechten van de student blijven hiermee gelijk aan de oude situatie.

3.7 Vrijstelling voor een keuzedeel

In de wet is nu vastgelegd dat examencommissies op basis van artikel 7.4.5a lid 1 sub e WEB de mogelijkheid hebben vrijstelling te verlenen voor eerder behaalde keuzedelen die niet door de instelling zelf worden verzorgd. Voorwaarde blijft wel dat het keuzedeel niet ondoelmatig overlapt met een of meer onderdelen van de opleiding.

3.8 De rol van de examencommissie

De rol van de examencommissie is niet wezenlijk veranderd. De afwegingen over de verhouding van het keuzedeel tot de inhoud van de beroepsopleiding en de arbeidsmarkt is in artikel 6.1.2a WEB als

zorgplicht bij het bevoegd gezag van de instelling neergelegd. De examencommissie hoeft alleen na te gaan of het keuzedeel door de instelling bij de kwalificatie wordt aangeboden en, als dit niet het geval is, of de student toestemming kreeg van de instelling om het keuzedeel te volgen.

Bovenstaande ligt uiteraard anders voor situaties waarbij er sprake kan zijn van ondoelmatige overlap. Net zoals onder het oude regime is het ook met Wet VABA niet toegestaan dat er ondoelmatige overlap is tussen keuzedelen en de kwalificatie die de student volgt (zie paragraaf 3.3). De instelling moet hier rekening mee houden bij het vaststellen van het aanbod dat zij aan een student doet. Indien een student zelf een keuze maakt uit het overige aanbod, dan kan dit alleen na toestemming van het bevoegd gezag, waarbij door de instelling gecontroleerd wordt of er geen sprake is van ondoelmatige overlap. Op grond van artikel 7.4.5a lid 1 sub d WEB heeft de examencommissie tot taak om op objectieve en deskundige wijze vast te stellen of een student voldoet aan de voorwaarden voor het verkrijgen van een diploma. De controle op eventuele ondoelmatige overlap tussen de kwalificatie en de keuzedelen die de student heeft afgerond, is en blijft daar onderdeel van.

Let op: Om problemen bij diplomering te voorkomen, kunnen het bevoegd gezag en de examencommissie procesafspraken maken om eventuele ondoelmatige overlap in een vroeg stadium op te sporen.

3.9 Alle wijzigingen betreffende de keuzedelen op een rijtje

Nog een keer alle wijzigingen betreffende de keuzedelen puntsgewijs onder elkaar:

- De keuzedelen hebben geen koppeling meer met de kwalificaties. Instellingen stellen een passend en actueel keuzedelenaanbod samen uit alle beschikbare keuzedelen, zonder dat daarbij sprake is van ondoelmatige overlap met de opleiding.
- De instelling dient haar keuzedelenaanbod openbaar te maken op een zelfgekozen wijze.
- De student dient op meerdere momenten verspreid over de opleiding in de gelegenheid te worden gesteld om een keuzedeel te kiezen of een eerdere keuze te herzien.
- De uitleg of het advies aan de student bij het kiezen van keuzedelen dient controleerbaar te zijn door de onderwijsinspectie.
- De instelling hoeft haar keuzedelenaanbod niet meer te verantwoorden in het jaarverslag, maar dient het gekozen aanbod desgevraagd te kunnen onderbouwen.

3.10 Inwerkingtreding en overgangsrecht

Wet VABA is per 1 augustus 2026 in werking getreden, en nu?
Er geldt voor deze wetswijziging geen overgangsrecht. Dit betekent dat vanaf 1 augustus de wetswijzigingen over keuzedelen voor álle mbo-studenten in zijn gegaan. Dus zowel voor studenten

die op 1 augustus aan een nieuwe opleiding begonnen als de studenten die op dat moment al bezig waren met een opleiding. Kortweg betekent dit dat de instelling het volgende moet doen:

- De studenten gedurende de opleiding periodiek in de gelegenheid stellen keuzedelen te kiezen. Deze momenten moeten bij de start van de opleiding bekend zijn. Dat betekent dat instellingen vanaf het studiejaar 2026-2027 deze periodieke momenten moeten hebben ingericht en de studenten hierover moeten inlichten, bijvoorbeeld via de OER.
- Het keuzedelenaanbod openbaar maken.

Nu de wet in werking is getreden, geldt de loskoppeling van de bestaande keuzedelen. Voor nieuwe keuzedelen wordt geen koppeling meer gemaakt. Het staat de instelling uiteraard vrij om de eerder gekoppelde keuzedelen te blijven aanbieden. De instelling is na inwerkingtreding dus niet verplicht af te wijken van haar eerdere aanbod. Het mag wel.

4. Verbetering regelgeving voor niet-bekostigd onderwijs

4.1 In het kort

De derde leerweg heeft een nieuwe naam gekregen: loopbaanbegeleidende leerweg (hierna: lbl). Aanbieders van een niet-bekostigde beroepsopleiding in de lbl hebben de mogelijkheid delen van een beroepsopleiding of losse keuzedelen aan te bieden, zonder daarnaast de volledige variant van de beroepsopleiding in uitvoering te hebben. Ook is het mogelijk om een deel van de opleiding zonder bpv-uren aan te bieden. Aanbieders hebben de verplichting de student te informeren wat de mogelijkheden zijn als deze na het volgen van een deel van de opleiding, alsnog de gehele opleiding zou willen volgen. Lbl-studenten die een deel van de opleiding hebben gevolgd waarvoor geen mbo-certificaat kan worden uitgegeven, ontvangen voortaan standaard een mbo-verklaring. Verder bevat de wet wijzigingen in de procedure voor diploma-erkenning en een uitbreiding van het instrumentarium voor toezicht op het niet-bekostigd onderwijs.

Let op: Een opleiding in de lbl betreft niet-bekostigd beroepsonderwijs. Ook een instelling die bekostigde beroepsopleidingen aanbiedt, kan lbl-opleidingen verzorgen. De instelling (roc of beroepscollege) wordt voor dat deel van het aanbod als een ‘aanbieder van niet-bekostigd beroepsonderwijs’ aangemerkt. In deze handreiking spreken we, net als de wet, over ‘instellingen’ als het gaat om bekostigd onderwijs en over ‘aanbieders’ als het gaat om niet-bekostigd onderwijs.

4.2 Doel van deze wetswijziging

Door de mogelijkheid te bieden om in de lbl afzonderlijke delen van beroepsopleidingen te volgen en deze af te sluiten met een mbo-certificaat of mbo-verklaring, kan het mbo beter aansluiten bij de scholingsbehoeften van werkenden, werkzoekenden en hun werkgevers op de arbeidsmarkt. Het mbo kan hiermee een grotere bijdrage leveren aan het leven lang ontwikkelen van mensen.

4.3 Drie onderwerpen

De aanpassingen in Wet VABA hebben betrekking op drie onderwerpen:

1. de ruimte voor het aanbieden van delen van opleidingen
2. de werkwijze voor diploma-erkenningen
3. het instrumentarium voor toezicht op niet-bekostigd onderwijs

Deze drie onderwerpen worden hierna apart toegelicht.

4.3.1 De ruimte voor het aanbieden van delen van opleidingen

Derde leerweg wordt loopbaanbegeleidende leerweg (lbl)
De derde leerweg heeft een officiële naam gekregen, namelijk de loopbaanbegeleidende leerweg (lbl). Deze naam brengt tot uitdrukking dat deze leerweg vooral is bedoeld voor bij- en omscholing tijdens de arbeidsloopbaan. De lbl onderscheidt zich hiermee van de bol en de bbl, die erop gericht zijn studenten via een volledige diplomagerichte opleiding op te leiden tot een beginnend beroepsoefenaar. Hiermee vervalt het begrip 'derde leerweg'.

De kenmerken van de lbl zijn:

- Altijd niet-bekostigd onderwijs
- Geen wettelijke urennorm en studieduur
- Zowel mogelijkheden voor het volgen van de volledige beroepsopleiding als voor een deel ervan

Aanbieden van delen van opleidingen
Met Wet VABA kan een aanbieder van lbl-opleidingen een deel van een beroepsopleiding aanbieden. Onder 'delen van een beroepsopleiding' wordt verstaan: (beroeps)specifieke onderdelen, keuzedelen, generieke onderdelen, of delen daarvan.
De aanbieder mag een deel van een opleiding in de lbl uitvoeren zonder de volledige beroepsopleiding in uitvoering te hebben. De oude wettelijke verplichting dat de aanbieder de volledige opleiding in uitvoering moet hebben voordat de aanbieder een deel ervan kan aanbieden, is vervallen. De nieuwe voorwaarde is dat de aanbieder ten minste één beroepsopleiding van het betreffende opleidingsdomein (dan wel het kwalificatiedossier Entree) volledig aanbiedt en verzorgt.
Ten aanzien van het aanbieden van losse keuzedelen gelden specifieke voorwaarden. Een instelling die ook bekostigd onderwijs uitvoert, mag keuzedelen aanbieden uit het hele opleidingsaanbod van de instelling. Aanbieders van niet-bekostigd onderwijs mogen alleen losse keuzedelen aanbieden als deze passen bij de beroepsopleidingen waarvoor zij een diploma-erkenning hebben. Voor zowel de instelling als de aanbieder geldt dat losse keuzedelen ook mogen worden aangeboden wanneer die aansluiten op voor die opleiding relevante ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

Aspirant-studenten informatie bieden over vervolg in het mbo
Aanbieders zijn in de nieuwe wetgeving verplicht studenten die een deel van de opleiding in de lbl volgen, te informeren over de mogelijkheden om de volledige opleiding te volgen. De aanbieder moet daarbij zorgdragen voor een passende mogelijkheid om de beroepsopleiding af te ronden. De aanbieder is op basis van de gewijzigde wetgeving niet meer verplicht om het vervolg in de lbl aan te bieden; het geboden vervolg mag ook in de bol of bbl zijn, of bij een andere instelling of aanbieder. Tevens vervalt de verplichting dat de aanbieder de student moet informeren over het arbeidsmarktperspectief van (het deel van) de beroepsopleiding.

Let op: Bovenstaande veronderstelt dat de aanbieder, voorafgaand aan de voorlichting aan studenten, hierover concrete werkafspraken heeft gemaakt met onderwijsteams binnen de eigen

organisatie dan wel met een andere instelling of aanbieder. In het geval dat de student alleen een keuzedeel of een generiek onderdeel volgt, heeft de aanbieder de mogelijkheid om de student te informeren over het opleidingsaanbod dat bij dit keuzedeel of generiek onderdeel past.

Aspirant-studenten informatie bieden over wettelijke beroepsvereisten
Daarnaast is de aanbieder verplicht de student te informeren of voor het betreffende deel wettelijke beroepsvereisten zijn vastgesteld.

Aanbieden van een deel van een opleiding zonder bpv
Op basis van de nieuwe wetgeving mag een aanbieder een lbl-student een deel van de opleiding aanbieden waarvoor de aanbieder geen beroepspraktijkvorming (hierna: bpv) heeft geprogrammeerd. Het kan bijvoorbeeld gaan om bepaalde keuzedelen of generieke onderdelen (Nederlandse taal, Engelse taal en rekenen). Voorwaarde is dat het bevoegd gezag het ontbreken van de bpv kan onderbouwen en dat dit controleerbaar is in het kader van het toezicht door de onderwijsinspectie. Een tweede voorwaarde is dat de aanbieder het onderwijsprogramma moet kunnen tonen van de gehele beroepsopleiding, met een evenwichtige verdeling tussen bot- en bpv-uren voor de gehele beroepsopleiding.
Dit vervangt de eerdere verplichting dat de aanbieder in alle gevallen een praktijkovereenkomst met een leerbedrijf moet afsluiten.

Automatisch recht op een mbo-verklaring
In de oude wetgeving moesten studenten die een resultaat voor een onderdeel van de beroepsopleiding hadden behaald in de derde leerweg, en die niet ‘automatisch’ in aanmerking kwamen voor een mbo-verklaring op basis van artikel 7.4.6a lid 2 WEB, zelf een verzoek hiertoe indienen bij de examencommissie. Dit is vervallen met ingang van de nieuwe wetgeving. De examencommissie verstrekt aan lbl-studenten die een deel van een opleiding hebben gevolgd waarvoor geen mbo-certificaat verstrekt kan worden, voortaan standaard een mbo-verklaring met behaalde resultaten (artikel 11.1.11 lid 6 WEB).

4.3.2 De werkwijze voor diploma-erkenningen

In de oude regelgeving vroeg de aanbieder per beroepsopleiding en per leerweg een diploma-erkenning aan bij de minister van OCW. Bij de beoordeling van de aanvraag werd nagegaan of de voorgenomen uitvoering van de opleiding voldeed aan de eisen die voor de betreffende leerweg golden.
De Wet VABA bevat twee versoepelingen van de regels voor diploma-erkenning voor bestaande aanbieders en een wijziging van de regels gericht op nieuwe aanbieders.

Behoud diploma-erkenning bij ontbreken student-inschrijving
In de oude regelgeving kon de minister de diploma-erkenning ambtshalve beëindigen (intrekken) als er gedurende één jaar geen studenten op stonden ingeschreven en de onderwijsinspectie vanuit het oogpunt van kwaliteitsbewaking daartoe aanleiding zag. Met de nieuwe wetgeving hoeft een aanbieder een diploma-erkenning eenmalig aan te vragen en behoudt hij deze registratie, ongeacht

of er studenten op staan ingeschreven. Voorwaarden zijn dat de aanbieder binnen dat opleidingsdomein ten minste één andere (bekostigde of niet-bekostigde) opleiding in uitvoering heeft in ten minste één van de drie leerwegen, en dat de kwaliteit van deze opleiding(en) voldoet. Voor entreeopleidingen geldt dat de registratie van een diploma-erkenning blijft behouden als de aanbieder minimaal één entreeopleiding in uitvoering heeft en de kwaliteit van deze opleiding voldoet.

Let op: Intrekking van diploma-erkenningen waarop geen studenten zijn ingeschreven is nog wel mogelijk als de kwaliteit van het onderwijs bij andere opleidingen binnen hetzelfde opleidingsdomein niet op orde is. Als de minister een diploma-erkenning voor een opleiding intrekt waarop studenten zijn ingeschreven, kan de minister tegelijkertijd de diploma-erkenningen intrekken waarop de aanbieder gedurende ten minste twee jaar geen studenten heeft ingeschreven. Het gaat dan alleen om de diploma-erkenningen zonder studentinschrijvingen van datzelfde opleidingsdomein (dan wel van het kwalificatiedossier Entree).

Automatische toekenning diploma-erkenning bij vernieuwing van kwalificaties
In de oude wetgeving moesten aanbieders bij vernieuwing van een kwalificatie (nieuwe opleidingscode) opnieuw een diploma-erkenning aanvragen. Met Wet VABA wordt dit gewijzigd en wordt de diploma-erkenning bij vernieuwing van de kwalificatie 'van rechtswege' verleend.

In het geval dat de inspectie een sanctietraject heeft lopen voor de oude kwalificatie, moet de inspectie ook bij een van rechtswege toegekende vernieuwde kwalificatie adequaat kunnen ingrijpen. Hiertoe is geregeld dat de inspectie in dat geval zonder waarschuwing over kan gaan tot intrekking van de diploma-erkenning voor de vernieuwde kwalificatie. Dit is van toepassing op aanbieders die zijn gewaarschuwd op de oude kwalificatie en niet binnen de hersteltermijn de kwaliteit op orde hebben gekregen.

Kostendekkende vergoeding voor aanvraag diploma-erkenning door nieuwe aanbieders
Met de nieuwe wetgeving dienen nieuwe aanbieders (die nog niet in RIO, *Registratie instellingen en opleidingen*, staan ingeschreven) een vergoeding te betalen voor de behandeling van een aanvraag voor een diploma-erkenning.

4.3.3 Het instrumentarium voor toezicht op niet-bekostigd onderwijs

In artikel 11.1.16 WEB wordt een *last onder dwangsom*[5] geïntroduceerd voor het niet-bekostigd beroepsonderwijs. De minister kan deze sanctie ten eerste inzetten als een aanbieder verzuimt gegevens aan te leveren aan het register onderwijsdeelnemers (ROD). Ten tweede kan de minister de sanctie inzetten als een aanbieder verzuimt het jaarlijkse verslag van werkzaamheden voor 1 maart

[5] Een last onder dwangsom is een handhavingsmogelijkheid van de overheid met als doel een einde te maken aan een overtreding van wet- en regelgeving. Dat gebeurt door het opleggen van een bepaalde verplichting, welke de 'last' wordt genoemd. Wanneer niet tijdig aan de verplichting wordt voldaan, moet er een geldbedrag aan de overheid betaald worden: de 'dwangsom'.

aan de minister te zenden. Deze gegevensleveringen zijn onder meer noodzakelijk voor de onderwijsinspectie om toezicht te kunnen uitoefenen op het niet-bekostigd onderwijs. Hiermee vervalt de oude situatie dat de minister, in het geval de aanbieder geen gegevens aanlevert aan het ROD of verzuimt tijdig een verslag van werkzaamheden op te leveren, alleen de keuze had om de gehele diploma-erkenning in te trekken.

4.4 Alle wijzigingen betreffende niet-bekostigd onderwijs op een rijtje

Nog een keer alle wijzigingen betreffende niet-bekostigd onderwijs puntsgewijs onder elkaar:

- De derde leerweg heeft een nieuwe naam gekregen: loopbaanbegeleidende leerweg.
- Aanbieders van lbl-opleidingen hebben de mogelijkheid delen van de opleiding aan te bieden, zonder daarnaast de volledige variant van de beroepsopleiding uit te voeren. Zij hoeven voortaan slechts van één beroepsopleiding een volledige variant aan te bieden in het betreffende opleidingsdomein.
- Aanbieders zijn niet meer verplicht studenten voor aanvang van een deel van de opleiding in de lbl een arbeidsperspectief te schetsen. Zij hebben wel de verplichting de student te informeren wat de mogelijkheden zijn als de student na het volgen van een deel van de opleiding, de gehele opleiding zou willen volgen.
- Aanbieders hebben de mogelijkheid ook delen van opleidingen aan te bieden in de lbl zonder daarbij bpv-uren te programmeren. De aanbieder moet kunnen onderbouwen waarom bpv niet noodzakelijk is.
- Lbl-studenten die een deel van de opleiding hebben gevolgd waarvoor geen mbo-certificaat kan worden uitgegeven, ontvangen voortaan standaard een mbo-verklaring met behaalde resultaten.
- Aanbieders behouden in beginsel hun diploma-erkenning als er geen studenten op de opleidingscode staan ingeschreven.
- Bij vernieuwing van een kwalificatie waarbij de opleidingscode verandert, verkrijgen aanbieders voortaan automatisch de diploma-erkenning.
- Nieuwe aanbieders die een diploma-erkenning aanvragen, moeten hiervoor een kostendekkende vergoeding betalen.
- Er is een *last onder dwangsom* geïntroduceerd voor aanbieders van niet-bekostigd onderwijs als zij niet voldoen aan de verplichte gegevensaanleveringen.

4.5 Inwerkingtreding en overgangsrecht

Wet VABA is per 1 augustus 2026 in werking getreden, en nu?
Voor de wetswijzigingen ten aanzien van het niet-bekostigd onderwijs geldt geen overgangsrecht. Op 1 augustus 2026 zijn de wijzigingen dus ingegaan.

Let op: DUO geeft aan dat de oude administratieve coderingen OVO en ODT in het register onderwijsdeelnemers (ROD) en de studentinformatiesystemen (SIS-en) voor het studiejaar 2026-2027 gehandhaafd blijven[6]. Tot 1 augustus 2027 dienen studenten dus nog te worden ingeschreven met de codes OVO of ODT. Wel moeten aanbieders hun studenten in de derde leerweg ervan op de hoogte stellen dat de naam van hun leerweg voortaan wettelijk is aangeduid met 'loopbaanbegeleidende leerweg'.

[6] Wet 'Verbetering aansluiting beroepsonderwijs-arbeidsmarkt' ingegaan - Middelbaar beroepsonderwijs en vavo - DUO Zakelijk

Colofon

Dit is een publicatie van KLIMmbo, gevalideerd door het ministerie van OCW

Auteur(s): KLIMmbo
Versie en datum: versie 4, september 2026

KLIMmbo
Tjaskermolenlaan 1
3447 GE Woerden
T: 0348 - 75 35 00
www.klimmbo.nl
info@klimmbo.nl